

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. liepos 12 d.
(OR. en)

Tarpinstitucinė byla:
2023/0250(COD)

11840/23
ADD 3

JAI 1007
COPEN 259
DROIPEN 110
FREMP 218
SOC 537
CODEC 1373

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2023 m. liepos 12 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	SWD(2023) 247 final
Dalykas:	KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS „POVEIKIO VERTINIMO ATASKAITOS SANTRAUKA“ pridamas prie Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR

Delegacijoms pridamas dokumentas SWD(2023) 247 final.

Pridama: SWD(2023) 247 final

Briuselis, 2023 07 12
SWD(2023) 247 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS
POVEIKIO VERTINIMO ATASKAITOS SANTRAUKA
pridedamas prie

**Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos
kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų
aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos
pamatinis sprendimas 2001/220/TVR**

{COM(2023) 424 final} - {SEC(2023) 270 final} - {SWD(2023) 246 final}

Santraukos lentelė

Nusikaltimų aukų teisių direktyvos (Direktyva 2012/29/ES) peržiūros poveikio vertinimas

A. Būtinybė imtis veiksmų

Kokia tai problema ir kodėl ji yra ES masto?

Šis poveikio vertinimas atliekamas po Nusikaltimų aukų teisių direktyvos (NATD) įvertinimo. NATD yra pagrindinė horizontalioji priemonė aukų teisių srityje. Joje nustatomos visų nusikaltimų aukų teisės, įskaitant teisę gauti informaciją, teisę į paramą ir apsaugą atsižvelgiant į aukų asmeninius poreikius, procesines teises ir teisę gauti sprendimą dėl kompensacijos iš nusikaltėlio pasibaigus baudžiamajam procesui.

Atlikus 2022 m. birželio mėn. paskelbtą vertinimą nustatyta, kad Direktyva buvo pasiekta numatyta nauda, visų pirma kalbant apie bendrą kompetentingų institucijų elgesį nusikaltimų aukų atžvilgiu, aukų galimybės naudotis savo teise gauti informaciją ir teisę į apsaugą, teisę kreiptis į teismą ir gauti paramą. Tačiau vertinime taip pat buvo pabrėžtos konkrečios problemos, susijusios su kiekviena iš penkių pagrindinių Direktyvoje nustatytų nusikaltimų aukų teisių. Šios problemos trukdo aukoms naudotis savo teisėmis pagal Direktyvą ir mažina pasitikėjimą nacionalinėmis teisingumo sistemomis ir kitų valstybių narių sistemomis. Dėl tokio žemo pasitikėjimo lygio nepakankamai pranešama apie nusikaltimus ir kenkiama sklandžiam Europos laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės veikimui. Norint išspręsti šias problemas, reikia iš dalies pakeisti NATD, o tai galima padaryti tik ES lygmeniu. Pagrindinės penkios problemos:

1. Nusikaltimų aukos ne visada gauna **informaciją** apie savo teises arba gauna nepakankamą informaciją, dėl kurios joms tampa sunkiau arba neįmanoma pasinaudoti šiomis teisėmis.
2. pažeidžiamų nusikaltimų aukų (kaip antai vaikų, neįgaliųjų, neapykantos nusikaltimų aukų ir sulaikytų nusikaltimų aukų) **apsaugos** poreikiai ne visada yra įvertinami laiku ir joms nesuteikiamos galimybės pasinaudoti veiksmingomis apsaugos priemonėmis, kaip antai apsaugos orderiais;
3. pažeidžiamos nusikaltimų aukos dažnai negali gauti specialistų **pagalbos**, pavyzdžiui, ilgalaikės psichologo pagalbos, o nukentėjusių vaikų atžvilgiu dažnai nebūna taikomas tikslinis požiūris;
4. Nusikaltimų aukoms dažnai sunku **dalyvauti baudžiamajame procese**, nes joms nesuteikiama pakankamai teisinių konsultacijų ir gairių, taip pat skiriasi taisyklės dėl aukų statuso šiose procedūrose.
5. Nusikaltimų aukoms sunku **gauti kompensacijas**, nes valstybės nesuteikia pakankamai paramos reikalaujant kompensacijos iš nusikaltėlio, todėl atsiranda antrinės viktimizacijos rizika.

Ką reikėtų pasiekti?

Bendras šios iniciatyvos tikslas – prisidėti prie **gerai veikiančios laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės**, grindžiamos: i) sklandžiu nuosprendžių ir teisminių institucijų sprendimų baudžiamosiose bylose pripažinimu; ii) aukštu saugumo lygiu dėl geresnio pranešimo apie nusikaltimus; ir iii) į aukas orientuotu teisingumu, kai nusikaltimų aukos pripažįstamos ir gali kliautis savo teisėmis. Šis tikslas bus pasiektas sugriežtinus būtiniausius aukų teisių standartus.

Buvo nustatyti **penki konkretūs tikslai**:

1. ženkliai pagerinti nusikaltimų aukų, taip pat ir tų, kurios nepraneša apie nusikaltimus, galimybes gauti informaciją;
2. suderinti su nusikaltimų aukų poreikiais apsaugos priemonės, kuriomis būtų užtikrinamas pažeidžiamų

nusikaltimų aukų saugumas; 3. pagerinti pažeidžiamų nusikaltimų aukų, įskaitant vaikus, galimybes gauti specialistų pagalbą; 4. užtikrinti veiksmingesnį nusikaltimų aukų dalyvavimą baudžiamajame procese 5. palengvinti galimybę gauti nusikaltėlio mokėtiną kompensaciją.
Kokia būtų papildoma ES lygmens veiksmų nauda (subsidiarumo principas)?
Veiksmai, reikalingi pirmiau nurodytoms problemoms spręsti, gali būti geriau įgyvendinami ES lygmeniu. Taip būtų galima pagerinti aukų teisių įgyvendinimą ir sumažinti skirtumus tarp valstybių narių taisyklių. Tai padėtų padidinti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą ir palengvintų teismo sprendimų ir nuosprendžių abipusį pripažinimą bei policijos ir teisminių bendradarbiavimą tarpvalstybinio pobūdžio baudžiamosiose bylose. Pakeitus NATD bus pašalinti nustatyti trūkumai ir pagerinta nusikaltimų aukų patirtis nacionalinio lygmens ir tarpvalstybiniais atvejais. Šio tikslo valstybės narės negalėtų pasiekti veikdamos atskirai.
B. Sprendimai
Kokių yra galimybių pasiekti šiuos tikslus? Ar viena iš galimybių pasirinkta kaip tinkamiausia? Jei ne, kodėl?
Komisija parengė keletą su teisėkūra susijusių politikos galimybių. Su teisėkūra nesusijusios galimybės nebuvo įtrauktos, nes į 2020–2025 m. strategiją dėl aukų teisių jau buvo įtrauktos su teisėkūra nesusijusios priemonės, kurios turi būti įgyvendintos ateinančiais metais, tačiau jų numatomas poveikis buvo įtrauktas į atskaitos scenarijų. Visos politikos galimybės atitinka nustatytus konkrečius tikslus. 1 konkretus tikslas - I.1 galimybė. Nustatyti pareigą sukurti nacionalinį teisėsaugos, teisminių institucijų (prokurorų ir teisėjų) ir paramos organizacijų veiksmų koordinavimo mechanizmą. Šios institucijos dirbtų kartu siekdamos užtikrinti, kad nusikaltimų aukos gautų informaciją, pritaikytą prie kintančių jų asmeninių poreikių. Koordinavimo mechanizmai turėtų apimti konkrečius protokolus dėl informacijos teikimo nusikaltimų aukoms, esančioms sulaikymo ar kitose uždaroje įstaigose. - I.2 galimybė. I.1 galimybė + įpareigojimas, kad nacionalinės pagalbos aukoms linijos veiktų kaip pirmasis kontaktinis punktas visoms nusikaltimų aukoms, teiktų emocinę paramą ir prireikus nukreiptų nusikaltimų aukas į specializuotas pagalbos tarnybas, naudotų ES telefono numerį 116 006 ir svetainę, kurioje įdiegtos pažangiausios technologijos siekiant užtikrinti optimalią prieigą daugeliu populiariausių kalbų bei galimybes ja naudotis neįgaliesiems. - I.3 galimybė. I.1 galimybė + sukurti mechanizmą, kurį taikant nusikaltimų aukoms būtų aktyviai siunčiami paramos aukoms organizacijų pranešimai (su galimybe jų atsisakyti). Nusikaltimo auka pranešus apie nusikaltimą arba nustačius, kad ji yra nusikaltimo auka, su ja susisiektų paramos aukoms organizacija, kuri suteikia informacijos apie nusikaltimų aukų teises ir teikiamas paramos paslaugas. Ši galimybė apima visų su nusikaltimų aukomis bendraujančių asmenų arba institucijų (aukų paramos organizacijų, medicinos specialistų, socialinių reikalų ir gerovės specialistų) įpareigojimą informuoti nusikaltimų aukas apie jų teises. Remiantis analize ir vertinimu, tinkamiausia yra I.2 galimybė. 2 konkretus tikslas - II.1 galimybė. Užtikrinti, kad šiuo metu NATD 22 straipsnyje nustatytas asmeninis aukų apsaugos poreikių

vertinimas būtų tobulinamas, papildant jį šiais elementais: i) vertinimas atliekamas pirmą kartą susisiekus su kompetentingomis institucijomis; ii) įtraukiamos paramos tarnybos, teisėsaugą ir teisminės institucijos; iii) įvertinama su nusikaltėliu susijusi rizika (pvz., piktnaudžiavimas alkoholiu ar ginklų laikymas) ir iv) įtraukiamas asmeninių paramos poreikių vertinimas.

- II. 2 galimybė. **II.1 galimybė + sustiprintas aukų fizinės apsaugos priemonių**, kaip antai apsaugos orderių, **naudojimas**, į šiuo metu TPRD 23 straipsnyje nustatytų specialių apsaugos priemonių sąrašą įtraukiant apsaugos priemones, kurias turi naudoti kompetentingos institucijos po to, kai atliekamas asmeninis vertinimas.
- II.3 galimybė. **II.2 galimybė + būtiniausi fizinės apsaugos priemonių**, kaip antai apsaugos orderių ir liudytojų apsaugos priemonių, **turinio ir taikymo sąlygų standartai**, nustatomi atlikus asmeninį vertinimą.

Remiantis analize ir vertinimu, **tinkamiausia yra II.2 galimybė**.

3 konkretus tikslas

- III.1 galimybė. Užtikrinti **specialistų pagalbos paslaugas visiems nukentėjusiems vaikams**, teikiamas tose pačiose patalpose taikant **Barnahus modelį** (po vienu stogu teikiamos kelių įstaigų paramos ir apsaugos paslaugos nuo nusikaltimų nukentėjusiems vaikams) ir **nemokamą psichologinę pagalbą, visoms pageidaujantiems pažeidžiamoms aukoms teikiama tiek, kiek reikia**. Šis galimybė susijusi su nacionaliniu paramos tarnybų, teisėsaugos ir teisminių institucijų veiksmų koordinavimu ir pagal amžių tinkamos paramos teikimu bei apsauga, kuri turi būti užtikrinama siekiant visapusiškai patenkinti nusikaltimų aukų poreikius.
- III.2 galimybė. **III.1 galimybė + užtikrinti specialistų pagalbos paslaugų prieinamumą visoms pažeidžiamoms aukoms**. Šis galimybė susijusi su nacionaliniu paramos tarnybų, teisėsaugos ir teisminių institucijų koordinavimu (nebūtinai tose pačiose patalpose). Jeigu atlikus individualų vertinimą nustatoma, kad reikalingos **psichologinės pagalbos specialistų paslaugos, visoms pažeidžiamoms aukoms** jos turėtų būti teikiamos nemokamai ir tiek, kiek reikia. Ši galimybė būtų grindžiama šiuo metu galiojančia Direktyvos 9 straipsnio 1 dalies nuostata, pagal kurią šios paslaugos teikiamos ten, kur jos yra prieinamos.
- III.3 galimybė. **III.1 galimybė + užtikrinti, kad specialistų pagalbos paslaugos būtų prieinamos visoms pažeidžiamoms aukoms** (ne tik vaikams). Šios paslaugos gali būti teikiamos tose pačiose patalpose arba per pagrindinį kontaktinį punktą pagal Barnahus modelį. Užtikrinti, kad reikalingos **psichologinės pagalbos specialistų paslaugos tiek, kiek reikia būtų nemokamai teikiamos visoms nusikaltimų aukoms** (t. y. ne tik pažeidžiamoms aukoms). Ši parama turėtų būti nustatoma asmeninio paramos vertinimo metu.

Remiantis analize ir vertinimu, **tinkamiausia yra III.2 galimybė**.

4 konkretus tikslas

- IV.1 galimybė. Nustatyti nusikaltimų aukų teisę gauti **teisinę / administracinę pagalbą** ir viso baudžiamojo proceso metu **būti lydimoms jų pasirinkto asmens** nepriklausomai nuo to, ar auka oficialiai yra baudžiamojo proceso šalis. Nustatyti nusikaltimų aukų teisę **ginčyti su jomis tiesiogiai susijusius baudžiamojo proceso sprendimus**. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad aukos galėtų ginčyti tuos sprendimus nepriklausomai nuo jų statuso baudžiamajame procese ir laikantis teisminės peržiūros principo.
- IV.2 galimybė. **IV.1 galimybė + šiuo metu galiojančios pagal NATD 13 straipsnį nustatytos teisės gauti teisinę pagalbą, kuri šiuo metu gali būti teikiama tik nusikaltimų aukoms, kurios yra baudžiamojo proceso šalys, pakeitimas**. Ši teisė būtų išplėsta siekiant užtikrinti, kad teisinė pagalba būtų teikiama asmenims, neturintiems pakankamai lėšų, **kai baudžiamojo proceso metu jie ginčija sprendimus, susijusius su jų teisėmis**. Sąlygos ar procesinės normos, pagal kurias aukos gali gauti teisinę pagalbą, ir toliau bus nustatomos pagal nacionalinę teisę.

- IV.3 galimybė. Numatyti nusikaltimų aukoms **teisę dalyvauti kaip oficialiai baudžiamojo proceso šaliai**, nepriklausomai nuo šiuo metu pagal nacionalinę teisę taikomų apribojimų. Taigi šiuo metu NATD nustatytos nusikaltimų aukų teisės dalyvauti baudžiamajame procese, kaip antai teisė susipažinti su bylos medžiaga ir teisė gauti teisinę pagalbą, nusikaltimų aukoms būtų suteikiamos baudžiamojo proceso metu.

Remiantis analize ir vertinimu, **tinkamiausia yra IV.1 galimybė.**

5 konkretus tikslas

- V.1 galimybė. Nustatyti **aukų teisę baudžiamojo proceso metu gauti sprendimą dėl nusikaltėlio mokėtinės kompensacijos**, netaikant Direktyvos 16 straipsnyje nustatytos galiojančios išimties, kad toks sprendimas kituose teisminiuose procesuose gali būti priimamas pagal nacionalinę teisę.
- V.2 galimybė. **V.1 galimybė + įpareigoti valstybes nares iš karto po to, kai priimamas teismo sprendimas, nusikaltimo aukai sumokėti išankstinę nusikaltėlio mokėtiną kompensaciją**, o tada reikalauti, kad nusikaltėlis tą kompensaciją grąžintų.
- V.3 galimybė. Nustatyti **būtiniausius valstybės kompensacijų standartus iš dalies pakeičiant 2004 m. priimtą Kompensacijų direktyvą**. Ši galimybė apimtų Kompensavimo direktyvos taikymo srities išplėtimą įtraukiant visus nusikaltimus (t. y. neapsiribojant tik smurtiniais ir tyčiniiais nusikaltimais). Nustatyti būtiniausius valstybės kompensacijų gavimo sąlygų standartus iš dalies pakeičiant 2004 m. priimtą Kompensacijų direktyvą (įskaitant administracinius pagrįsto bylų nagrinėjimo terminus ir sąlygas, kuriomis vadovaujantis nustatomas kompensacijos dydis).

Remiantis analize ir vertinimu, **tinkamiausia yra V.2 galimybė.**

Tinkamiausių galimybių rinkinys apima I.2, II.2, III.2, IV.1 ir V.2 galimybes. Šis derinys geriausiai atitinka visus kriterijus ir manoma, kad jis bus naudingiausias nusikaltimų aukoms visoje ES, kartu laikantis su teisiniu pagrindu ir ES veiksmų proporcingumu susijusių apribojimų.

Kokios yra įvairių suinteresuotųjų subjektų nuomonės? Kas kuriai galimybei pritaria?

Dauguma suinteresuotųjų šalių pritaria dėl NATD peržiūros. Visos galimybės buvo aptartos ir patikrintos kartu su paramos nusikaltimų aukoms organizacijų, valstybių narių valdžios institucijų ir ES agentūrų, kaip antai Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros ir Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūros (Eurojusto), atstovais. Be to, šis klausimas buvo aptartas Komisijos baudžiamosios teisės ekspertų grupėje, kurią sudaro akademinės visuomenės atstovai ir specialistai. Daugiau informacijos buvo gauta surengus keletą viešųjų konsultacijų. Nors suinteresuotosios šalys iš esmės pritarė dėl visų galimybių, kai kurios valstybės narės nenorėjo rinktis IV.3 galimybės, nes ji prieštarautų tam tikroms jų teisinėms tradicijoms.

C. Tinkamiausios galimybės poveikis

Kokie būtų tinkamiausios galimybės (jei jų nėra – pagrindinių galimybių) pranašumai?

Manoma, kad pasirinkus tinkamiausių galimybių rinkinį būtų veiksmingai išspręstos pagrindinės problemos ir būtų pasiekti bendri ir konkretūs tikslai. Šios galimybės turėtų turėti labai teigiamą poveikį nusikaltimų aukų teisėms, įskaitant geresnes galimybes gauti informaciją, paramą ir apsaugą bei geresnį dalyvavimą baudžiamajame procese, įskaitant kompensacijų mokėjimo mechanizmą. Apskritai pasirinkus šias galimybes nusikaltimų aukoms bus sudaromos geresnės sąlygos kreiptis į teismą ir bus geriau apsaugomos jų pagrindinės teisės. Dėl šių pranašumų gali būti kuriama dar didesnė nauda visuomenei. Šie pranašumai apima geresnį valstybių narių teisingumo sistemų

veikimą, geresnius pranešimo apie nusikaltimus rezultatus ir apskritai mažesnį nusikaltimų paplitimą. Pasirinkus tinkamiausių galimybių rinkinį bus užtikrinamas bendras visų galimybių įgyvendinimo poveikis, nes jomis bus siekiama remti viena kitą (pavyzdžiui, pagerinus galimybes gauti informaciją, bus galima lengviau gauti paramą, o tai reiškia, kad aukos daugiau dalyvaus baudžiamajame procese).

Kokios būtų tinkamiausios galimybės (jei jos nėra – pagrindinių galimybių) įgyvendinimo išlaidos?

	Nauda (mln. EUR) Vidurkis pagal scenarijų: 5 metai; Socialinė diskonto norma: 3 %¹	Sąnaudos (mln. EUR) Vidutinė apatinė ir viršutinė riba: 5 metai; Socialinė diskonto norma: 3 %	Grynoji nauda (mln. EUR): 5 metai; Socialinė diskonto norma: 3 %
I.2 galimybė	1 388	231	6
II.2 galimybė	1 488	25	59
III.2 galimybė	10 217	9 336	1
IV.1 galimybė	266	255	1
V.2 galimybė	9 732	8 897	1
IŠ VISO	23 091	18 743	1,2

Koks yra poveikis mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ir konkurencingumui?

Didelio poveikio MVĮ ir konkurencingumui nesitikima. Tam tikros naudos gali tikėtis teisinę ar psichologinę pagalbą nusikaltimų aukoms teikiantys MVĮ specialistai, nes dėl šios iniciatyvos jų verslas išaugs.

Ar tai turės didelį poveikį nacionaliniams biudžetams ir administravimo subjektams?

Peržiūrėtos Direktyvos įgyvendinimo išlaidas daugiausia padengs valstybės narės. ES patirs sąnaudų, susijusių su keitimosi geriausios praktikos pavyzdžiais ir koordinavimo iniciatyvų, įskaitant Nusikaltimų aukų teisių platformos ir Europos aukų teisių tinklą, veiklos užtikrinimu. Brangiausia galimybė yra susijusi su tikslinių ir integruotų pagalbos paslaugų pažeidžiamiausioms nusikaltimų aukoms užtikrinimu, įskaitant taikant Barnahus modelį teikiamas paslaugas. Tačiau visų galimybių nauda bus didesnė už sąnaudas. Tačiau didžiausia nauda bus nefinansinio pobūdžio.

Ar bus dar koks nors didelis poveikis?

Didžiausias poveikis bus susijęs su geresniu aukų pagrindinių teisių įgyvendinimu visoje ES, įskaitant kai kurias absoliutines pagrindines teises (pvz., teisę į asmens apsaugą smurto ir (arba) pavojaus gyvybei atvejais), ir teigiamas netiesiogines socialines bei ekonomines pasekmes. Sudarius palankesnes vienodas galimybes gauti informaciją, užtikrinti apsaugą, paramą, teisingumą ir kompensacijas, šia iniciatyva bus suteikiamos vienodesnės sąlygos visoms nusikaltimų aukoms naudotis savo teisėmis. Tai labai padės siekti 10-ojo JT darnaus vystymosi tikslo (DVT), kuriuo siekiama mažinti nelygybę. Be to, siekiant bendro tikslo didinti pasitikėjimą institucijomis ir tarnybomis, remiančiomis nusikaltimų aukas, šia iniciatyva bus padedama propaguoti teisinės valstybės principą ir užtikrinti vienodas galimybes kreiptis į teismą, taip prisidedant prie 16-ojo DVT įgyvendinimo. Apskritai, geresnė pagalba

¹ Socialinė diskonto norma, rekomenduojama pagal Geresnio reglamentavimo gairių priemonę Nr. 64.

Proporcingumo principas

Visos priemonės, numatytos tinkamiausių galimybių rinkinyje, grindžiamos NATD nuostatomis ir šiuo metu jau nusikaltimų aukoms turės teigiama poveikį ne tik pagrindinėms aukų teisėms, bet ir socialinei sanglaudai bei taikomos daugumoje valstybių narų. Jos buvo ypač naudingos sprendžiant šiam poveikio vertinime aprašytas problemas. Šių galimybių rinkiniu nustatomi būtinausi standartai. Į proporcingumo aspektą taip pat buvo atsižvelgta apskaičiuojant su įvairiomis galimybėmis susijusias sąnaudas. Priemonių proporcingumas buvo kruopščiai įvertintas ir patikrintas kartu su suinteresuotosiomis šalimis. Siūlomas galimybių rinkinys atitinka teisinį kriterijų – nustatomi tik būtinausi standartai.

D. Tolesni veiksmai

Remiantis duomenimis, kuriuos valstybės narės turės teikti Komisijai, bus vykdoma reguliari stebėseną. Be to, Komisija ketina vertinti šios iniciatyvos įgyvendinimą, siekdama nustatyti, kokių mastu buvo pasiekti jos politikos tikslai (taip pat ir kiti keturi kriterijai – efektyvumo / supaprastinimo potencialas, nuoseklumas, aktualumas ir Europos pridėtinė vertė). Šis vertinimas bus grindžiamas įvairių rinkinio galimybių įgyvendinimo rodikliais.